

CĂLINA JUGASTRU

Drept civil. Obligațiile

Ediția a 2-a

Editura
Hamangiu

CAPITOLUL 2.

TRANSMITEREA, TRANSFORMAREA ȘI STINGEREA OBLIGAȚIILOR

Secțiunea 1. Transmiterea și transformarea obligațiilor

§1. Cesiunea de creanță

1.1. Noțiune, obiect

1.1.1. Definiție

Potrivit definiției legale, cesiunea de creanță este *convenția prin care creditorul cedent transmite cesionarului o creanță împotriva unui terț*. Își păstrează actualitatea și definiția oferită în doctrină acestui important mod de transmitere a obligațiilor: cesiunea de creanță¹ este un contract în virtutea căruia un creditor, numit *cedent*, transmite dreptul său de creanță unei alte persoane numită *cesionar*. Debitorul ținut să-și îndeplinească obligația se numește *debitor cedat* sau, simplu, *cedat*. El nu este parte în contractul de cesiune și, prin urmare, consimțământul său nu este necesar pentru existența valabilă a cesiunii de creanță.

1.1.2. Creanțe care pot fi cesionate. Creanțe excluse²

Orice creanță poate fi, în principiu, cesionată: creanțe cărora le corespunde o sumă de bani sau drepturi de altă natură; creanțe exigibile sau afectate de un termen suspensiv; creanțe ce rezultă dintr-un contract de vânzare, locațiune; creanțe actuale, viitoare sau eventuale; creanțe litigioase. În cazul cedării unor creanțe viitoare, actul juridic va conține elementele care permit identificarea creanței cedate. Creanța se va considera cedată din momentul încheierii contractului de cesiune.

Creanța care privește o sumă de bani poate fi cedată parțial. Dacă obiectul creanței este o altă prestație decât o sumă de bani, cesiunea poate fi parțială doar dacă obligația este divizibilă, iar cesiunea nu face ca aceasta să devină, în mod substanțial, mai oneroasă pentru debitor.

Dispozițiile privind cesiunea de creanță (art. 1.566 C. civ.) nu se aplică:

a) transferului creanțelor în cadrul unei transmisiuni universale sau cu titlu universal;

¹ Cu privire la cesiunea de creanță cu titlu particular, a se vedea R.I. MOTICA, *Obligațiile civile. Realizarea obligațiilor civile*, Ed. Alma Mater Timisiensis Mirton, Timișoara, 2001, p. 70-83.

² În legătură cu obiectul cesiunii de creanță, a se vedea L. POP, *Cesiunea de creanță în dreptul civil român*, în *Dreptul* nr. 3/2006, p. 12-14.

b) transferului titlurilor de valoare și al altor instrumente financiare, cu excepția cesiunii creanțelor constatăte printr-un titlu nominativ, la ordin sau la purtător.

Aceste categorii de creanțe au reguli proprii în ceea ce privește transmitiunea.

Nu pot face obiectul cesiunii de creanță:

- creanțele care sunt declarate netransmisibile de lege [art. 1.569 alin. (1) C. civ.];
- creanțele care au alt obiect decât plata unei sume de bani pot fi cedate numai dacă cesiunea nu face ca obligația să fie, în mod substanțial, mai oneroasă (de exemplu, plata presupune îndeplinirea mai multor formalități și, prin urmare, este mai oneroasă);

- creanțele *intuitu personae* (în privința creditorului) – cum este pensia de întreținere;

- creanțele a căror cesiune este limitată sau interzisă prin convenția cedentului cu debitorul (clauza de inalienabilitate). Prin excepție, produc efecte asemenea cesiuni dacă: debitorul a consimțit la cesiune; interdicția nu este expres menționată în înscrisul constatator al creanței, iar cesionarul nu a cunoscut și nu trebuia să cunoască existența interdicției la momentul cesiunii; cesiunea privește o creanță ce are ca obiect o sumă de bani.

1.1.3. Tipuri de cesiune de creanță

Cesiunea de creanță poate fi cu titlu oneros sau cu titlu gratuit și va îndeplini, după caz, condițiile de validitate ale actelor juridice în care se concretizează. Dispozițiile din Capitolul referitor la cesiunea de creanță se vor completa cu cele din materia contractelor speciale. De pildă, pentru cesiunea de creanță cu titlu gratuit, se vor aplica, în completare, textele de lege referitoare la donație (ceea ce înseamnă respectarea formei autentice *ad validitatem*). Dacă cesiunea este cu titlu oneros, se vor aplica, în mod corespunzător, prevederile din materia contractului de vânzare ori cele care reglementează orice altă operațiune juridică în cadrul căreia părțile au convenit să se execute prestația constând în transmiterea unei creanțe.

1.2. Condițiile cesiunii de creanță

Între cedent și cesionar se încheie un contract, care trebuie să îndeplinească, întâi de toate, condițiile generale de validitate ale oricărei convenții – capacitate, consimțământ, obiect și cauză. Condițiile speciale sunt cele prevăzute de lege pentru operațiunea prin care se realizează cesiunea de creanță: vânzare, schimb, donație etc.

Creanța este cedată prin simpla convenție a cedentului și a cesionarului, fără notificarea debitorului. Consimțământul debitorului este cerut numai dacă, după împrejurări, creanța este esențial legată de persoana creditorului.

De regulă, cesiunea este un contract consensual, a cărui încheiere valabilă necesită acordul cedentului și al cesionarului. Dacă îmbracă forma donației, cesiunea cu titlu gratuit va respecta, *ad validitatem*, forma autentică.

Condițiile de formă sunt necesare pentru a face contractul de cesiune opozabil terților. Articolul 1.578 C. civ. detaliază modalitățile în care se poate realiza publicitatea cesiunii.

1.3. Efectele cesiunii de creanță între părți

Principalul efect al cesiunii de creanță constă în transmiterea creanței cesionarului¹. Raportul obligațional își păstrează identitatea, cu excepția schimbării titularului dreptului de creanță. Efectul translativ este prezent fără a deosebi după cum cesiunea se realizează cu titlu gratuit sau cu titlu oneros. Dacă cesiunea este oneroasă, cedentului îi incumbă obligația de garanție.

Cesiunea de creanță produce efecte între cedent și cesionar, iar acesta din urmă poate pretinde tot ceea ce primește cedentul de la debitor, chiar dacă cesiunea nu a fost făcută opozabilă debitorului. Cesionarul are dreptul de a face acte de conservare cu privire la dreptul cedat.

1.3.1. Efectul translativ al cesiunii

Efectul translativ vizează atât creanța, cât și accesoriile acesteia.

a) Transmiterea creanței are următoarele consecințe:

– din momentul realizării acordului de voință, cesionarul va lua locul cedentului.

Creanța își păstrează caracterul civil sau comercial și se transmite în patrimoniul cesionarului însoțită de toate drepturile ce reveneau cedentului;

– cesionarul devine creditor pentru valoarea nominală a creanței, indiferent de prețul plătit cedentului (dacă cesiunea a fost oneroasă), chiar dacă a fost cedată cu titlu gratuit;

b) Transmiterea accesoriilor creanței presupune că cesionarul va primi creanța așa cum aceasta a existat în patrimoniul cedentului, cu toate garanțiile și accesoriile ei: cauțiunea, gajul, ipoteca, privilegiile;

c) Dobânzile și orice alte venituri aferente creanței, devenite scadente, dar neîncasate încă de cedent, se cuvin cesionarului, de la data cesiunii;

d) Debitorul are dreptul de a fi despăgubit de cedent și de cesionar pentru orice alte costuri suplimentare cauzate de cesiune.

¹ Cu privire la efectele cesiunii de creanță între părți, a se vedea L. POP, *Tratat..., op. cit.*, vol. I, p. 236-243.

1.3.2. Garanțiile datorate de cedent

Cesiunea de creanță cu titlu oneros naște în sarcina cedentului obligația de garanție, după cum urmează:

- cedentul răspunde față de cesionar de existența actuală a creanței și a garanțiilor acesteia. Cedentul garantează că la data cesiunii creanța exista în mod valabil, că el este titularul creanței și că nu a intervenit vreo cauză de stingere a acesteia;

- obligația de garanție nu își găsește aplicarea în cazul cesiunii unui drept aleatoriu, care s-a stins în urma intervenției elementului *alea* sau când dreptul cesionat a fost desființat datorită unor cauze ulterioare cesiunii. Fac excepție cazurile în care desființarea are loc retroactiv, cum ar fi îndeplinirea condiției rezolutorii ori admiterea unei acțiuni în anulare¹;

- cedentul nu răspunde pentru solvabilitatea cedatului. Dacă și-a asumat totuși o astfel de obligație, fără alte precizări, se presupune că înțelege să garanteze solvabilitatea actuală, la momentul cesiunii, a debitorului cedat;

- prin stipulație expresă în contractul de cesiune, cedentul se poate obliga să garanteze și solvabilitatea viitoare a debitorului cedat;

- în toate situațiile, răspunderea cedentului pentru solvabilitatea cedatului se circumscrie limitelor prețului la care a fost înstrăinată creanța, chiar dacă valoarea ei nominală este mai mare.

1.4. Efectele cesiunii cu privire la terți

Față de terți, cesiunea produce efecte (devine opozabilă debitorului cedat) numai din momentul notificării sau acceptării în formă autentică. În materia cesiunii de creanță sunt considerați terți toate persoanele, cu excepția cedentului, cesionarului, succesorilor lor universali și cu titlu universal. Așadar, sunt terți: debitorul cedat, creditorii cedentului și alți cesionari ai aceleiași creanțe.

1.4.1. Efecte cu privire la debitorul cedat

Față de cedat cesiunea produce efecte doar după îndeplinirea condițiilor prevăzute de art. 1.578 C. civ.: debitorul este ținut să plătească cesionarului din momentul în care:

- acceptă cesiunea printr-un înscris cu dată certă;
- este notificat în scris cu privire la cesiune, pe suport hârtie sau în format electronic. Notificarea trebuie să cuprindă: identitatea cesionarului, creanța cedată (care trebuie identificată în mod rezonabil), solicitarea de a plăti cesionarului și întințarea obligației de plată – dacă cesiunea este parțială.

Notificarea poate fi trimisă cedatului de oricare dintre părțile contractului de cesiune. De cele mai multe ori se realizează de către cesionar, care este direct interesat.

¹ A se vedea L. POP, *Drept civil...*, op. cit., p. 460.

Notificarea are rolul de a aduce la cunoștința debitorului cedat persoana noului creditor și conținutul contractului de cesiune. De asemenea, terții interesați vor putea cunoaște existența cesiunii de creanță.

Acceptarea cesiunii de către cedat se realizează în formă autentică. Acceptarea nu are semnificația unui consimțământ din partea debitorului la perfectarea cesiunii de creanță. Dacă acceptarea îmbracă forma înscrisului sub semnătură privată, ea va fi opozabilă numai debitorului, nu și celorlalți terți.

Până la notificare sau acceptare, cedatul continuă să fie în raporturi juridice doar cu cedentul, astfel că poate face către acesta o plată valabilă, cu efect liberator. Cesionarul nu poate pretinde debitorului cedat să-și îndeplinească obligația de plată față de el. După momentul notificării sau acceptării, cedatul devine debitorul cesionarului. Atunci când comunicarea cesiunii este făcută de cesionar, debitorul poate cere acestuia să îi prezinte dovada scrisă a cesiunii. Debitorul are posibilitatea de a suspenda plata până la primirea dovezii. Comunicarea nu produce efecte scrise dacă dovada scrisă a cesiunii nu este comunicată debitorului.

Atunci când cesiunea se comunică odată cu acțiunea intentată împotriva debitorului, acesta nu poate fi obligat la cheltuieli de judecată dacă plătește până la primul termen. Face excepție situația în care, la momentul comunicării cesiunii, debitorul era deja pus în întârziere.

1.4.2. Efecte cu privire la alți cesionari ai aceleiași creanțe

Dacă cedentul a consimțit la cesiunea succesivă a aceleiași creanțe la două sau mai multe persoane, va fi preferat cesionarul care a îndeplinit primul operațiunile prevăzute de lege (notificarea cesiunii sau primirea acceptării prin înscris cu dată certă). Creditorii cedentului sunt terți până la îndeplinirea operațiunilor menționate, astfel că ei pot urmări creanța. După acest moment, creanța le este opozabilă.

În raporturile dintre cesionarii succesivi ai aceleiași creanțe, este preferat cel care și-a înscris cesiunea la arhivă, indiferent de data cesiunii sau a comunicării acesteia către debitor. Articolul 1.583 alin. (2) C. civ. oferă prioritate înscrierii în arhiva electronică, în raport cu notificarea și cu acceptarea cesiunii.

1.4.3. Efecte cu privire la creditorii cedentului

Până la notificarea sau acceptarea cesiunii, creditorii cedentului sunt terți față de contractul de cesiune, putând urmări creanța cedentului, care este debitorul lor. Ulterior realizării publicității, cesiunea le este opozabilă, iar creanța nu mai face parte din patrimoniul ce constituia gajul lor general. Creditorii cedentului vor avea la dispoziție doar acțiunea pauliană, pentru a obține revocarea cesiunii de creanță.

1.4.4. Efecte între cesionar și debitorul cedat

Debitorul are posibilitatea de a opune cesionarului toate mijloacele de apărare pe care le putea utiliza împotriva cedentului. El poate opune cesionarului plata făcută cedentului înainte ca cesiunea să îi fi devenit opozabilă, indiferent dacă are sau nu cunoștință de existența altor cesiuni, precum și orice altă cauză de stingere a obligațiilor survenită înainte de acel moment. Debitorul poate opune cesionarului plata efectuată de el însuși sau de fideiusor cu bună-credință unui creditor aparent, chiar dacă au fost îndeplinite formalitățile cerute pentru a face opozabilă cesiunea debitorului și terților (art. 1.582 C. civ.). Dacă cesiunea i-a devenit opozabilă prin acceptare, debitorul cedat nu mai poate opune cesionarului compensația pe care o putea invoca în raporturile cu cedentul.

Debitorul nu poate opune deținătorului titlului alte excepții decât cele care privesc nulitatea titlului, cele care reies neîndoielnic din cuprinsul acestuia, precum și cele care pot fi invocate personal împotriva deținătorului. Nu poate beneficia de aceste dispoziții deținătorul care a dobândit titlul în fraudă debitorului.

§2. Subrogația

2.1. Noțiune, sediul materiei. Tipuri de subrogație

Subrogația în drepturile creditorului este un mijloc de transmitere a obligațiilor, realizat prin înlocuirea creditorului unui raport juridic cu o altă persoană care, plătind datoria debitorului, devine creditor al acesteia. Sediul materiei se găsește în art. 1.593-1.598, art. 1.106-1.109 C. civ., care prevăd posibilitatea ca o plată să se poată face și prin subrogație, situație în care toate drepturile creditorului față de debitorul său, pentru care s-a făcut plata, trec la persoana care a plătit. Acesta din urmă a fost terț față de raportul juridic inițial legat între creditor și debitor.

Subrogația poate fi convențională sau legală. Prima produce efecte în temeiul convenției părților; cea de a doua în temeiul legii.

2.1.1. Izvoarele subrogației

Împrejurarea că o altă persoană decât debitorul plătește datoria creditorului acestuia nu înseamnă că suntem, implicit, în prezența subrogației. Trebuie să existe în acest sens fie dispoziții legale exprese, fie un acord de voință¹.

¹ FL.-A. BAIAS, E. CHELARU, R. CONSTANTINOVICI, I. MACOVEI (coord.), *Noul Cod...*, op. cit., vol. II, p. 1684.

2.1.2. Tipuri de subrogație

Subrogația convențională cunoaște două variante, după cum acordul de voință se realizează între terțul plătitor și creditorul plătit sau între terțul care plătește și debitorul obligației¹.

a) *Subrogația consimțită de creditor* este cea mai frecvent întâlnită formă de subrogație. Potrivit art. 1.594, este subrogație în drepturile creditorului atunci „când (creditorul – n.n.), primind plata de la un terț, îi transmite acestuia, la momentul plății, toate drepturile pe care le avea împotriva debitorului”.

Primind plata de la altă persoană decât propriul debitor, creditorul înțelege să-l subroge pe *solvens* în drepturile sale. Subrogația consimțită de creditor nu necesită consimțământul debitorului. Orice stipulație contrară se consideră nescrisă.

Articolul 1.594 C. civ. subordonează valabilitatea acestui tip de subrogație îndeplinirii a două *condiții*:

- stipularea expresă a împrejurării că, prin acord de voință între creditor și terțul plătitor, acesta din urmă se va subroga în drepturile celui pe care îl plătește. Voința creditorului de a-l subroga pe terț trebuie să fie neîndoielnic exprimată (de exemplu, în chitanța de plată eliberată de creditor terțului plătitor);

- subrogația trebuie consimțită concomitent cu plata. Dacă ar interveni anterior plății, am fi în prezența unei cesiuni de creanță. Ulterior plății, raportul obligațional nu mai este în ființă. Plata debitorului are efect extinctiv, astfel că nu se mai pune problema subrogării unei alte persoane în drepturile creditorului.

b) *Subrogația consimțită de debitor* nu reclamă acordul creditorului inițial. Ea intervine prin întâlnirea concordantă a voinței debitorului și terțului de la care debitorul se împrumută pentru a-l plăti pe creditor, cu respectarea formei autentice cerute de lege. În ipoteza în care creditorul refuză să primească plata, debitorul are la îndemână procedura ofertei reale de plată.

Existența valabilă a subrogației consimțite de debitor implică întrunirea cumulativă a trei *condiții*, cuprinse în art. 1.595 C. civ.:

- atât actul de împrumut, cât și chitanța² de plată a datoriei au dată certă;
- actul de împrumut va preciza expres că împrumutul s-a realizat pentru stingerea datoriei față de creditor;
- chitanța eliberată de creditor va menționa că plata s-a efectuat cu banii împrumutați de noul creditor.

¹ A se vedea, în acest sens, și L. MARCU, *Aspecte teoretice și practice privind subrogația. Studiu de caz*, în Revista Universul Juridic nr. 10/2025, p. 41.

² Potrivit Legii nr. 36/1995 a notarilor publici, modificată, prin expresia „chitanță înaintea tribunalului”, utilizată în art. 1.107 alin. (2) se înțelege chitanța întocmită în formă autentică, în fața notarului public.

2.1.3. Subrogația legală

Articolul 1.596 C. civ. menționează cazurile în care subrogația operează deplin drept:

- în folosul celui care, fiind el însuși creditor, plătește altui creditor, ce are preferință, conform legii. De exemplu, creditorul chirografar plătește un creditor privilegiat sau ipotecar, subrogându-se în drepturile acestuia;
- în folosul dobânditorului unui bun care îl plătește pe titularul creanței însoțite de o garanție asupra bunului respectiv (de exemplu, cel care, dobândind un imobil ipotecat, plătește creditorului ipotecar pentru a evita urmărirea bunului);
- în folosul celui care, fiind obligat cu alții sau pentru alții la plata unei datorii, are interes de a o face, plătind pe creditor (de pildă, codebitorul solidar, fideiusorul);
- în folosul moștenitorului care plătește din propriul său patrimoniu datoriile succesiunii (de pildă, moștenitorul plătește creditorului cu propriile mijloace, subrogându-se acestuia).

2.2. Efectele subrogației (art. 1.597 C. civ.)

Subrogația își produce efectele din momentul plății pe care terțul o face în folosul creditorului. Subrogația produce efecte împotriva debitorului principal și a celor care au garantat obligația. Aceștia pot opune noului creditor mijloacele de apărare pe care le aveau împotriva debitorului inițial.

Subrogația are efect translativ: creanța se transmite de la creditorul inițial către creditorul care îl înlocuiește pe acesta. Subrogatul ia locul creditorului plătit, fără ca raportul obligațional să sufere alte modificări¹. Creanța își conservă natura civilă și toate garanțiile ce o însoțeau; subrogatul dispune de toate drepturile și acțiunile ce aparțineau creditorului plătit. În ipoteza unei plăți parțiale, subrogația în drepturile creditorului va fi proporțională cu plata efectuată.

Subrogatul beneficiază nu numai de acțiunile creditorului plătit, dar și de o acțiune proprie împotriva debitorului, acțiune rezultată, după caz, din mandat, gestiune de afaceri sau îmbogățire fără justă cauză.

În situația unei subrogații parțiale, creditorul inițial, titular al unei garanții, poate exercita drepturile sale pentru partea neplătită din creanță cu preferință față de noul creditor. În cazul în care creditorul inițial s-a obligat față de noul creditor să garanteze suma pentru care a operat subrogația, cel din urmă este preferat.

¹În acest sens, a se vedea și L. MARCU, *Aspecte teoretice...*, op. cit., p. 42.

§3. Preluarea de datorie

3.1. Noțiune¹

Preluarea de datorie (art. 1.599-1.608 C. civ.) este operațiunea juridică prin care un debitor (debitor cedent) transmite datoria sa unei alte persoane (debitor cesionar), care va fi obligat în locul său față de creditorul cedat.

Obligația de a achita o sumă de bani sau de a executa o alt prestație poate fi transmisă de debitor unei alte persoane, în modalitățile indicate de art. 1.599 lit. a) și b) C. civ.

În practică, o serie de procedee permit transferul datoriei debitorului inițial către un al doilea debitor. De exemplu, mecanismul *stipulației pentru altul* poate servi la cesiunea unei datorii dacă stipulantul este debitor al terțului beneficiar într-un alt raport juridic. Prin înțelegerea intervenită între stipulant și promitent, acesta din urmă va achita beneficiarului – creditor al stipulantului – datoria stipulantului.

3.2. Modalitățile și efectele preluării de datorie. Ineficacitatea preluării datoriei²

Conform Codului civil, *preluarea de datorie se poate realiza:*

a) *prin contract încheiat între debitorul inițial și noul debitor*, cu respectarea rigorilor instituite de art. 1.605 C. civ. (acest text reglementează preluarea datoriei prin contract încheiat cu debitorul). Concret, pentru preluarea datoriei convenită cu debitorul, este necesar acordul creditorului. Acest acord intervine numai dacă se comunică acordul de preluare, de către oricare dintre contractanți (art. 1.606 C. civ.). Până la momentul când creditorul își dă acordul, contractanții pot modifica sau denunța contractul.

b) *prin contract încheiat între creditor și noul debitor*, prin care acesta din urmă își asumă obligația. Se aplică, în acest caz, dispozițiile art. 1.599-1.604 C. civ., întrucât se precizează că restul prevederilor legale se aplică doar primei modalități de cesiune (art. 1.605-1.608 rămân aplicabile doar preluării datoriei prin contract încheiat cu debitorul).

¹ Anterior noului Cod civil, nu fost a reglementată expres cesiunea de datorie. Doctrina a determinat însă regimul juridic al acestei instituții. Se considera că încrederea pe care o are creditorul în debitorul său, acceptând să intre în raporturi juridice cu el, exclude absența consimțământului creditorului la înlocuirea debitorului. De asemenea, persoanele care îl garantează pe debitor – personal sau prin garanții reale – ar putea să nu agreeze ideea de a garanta o altă persoană, care le-ar putea fi necunoscută. Pentru explicații, cu privire la cesiunea de datorie sub imperiul vechiului Cod civil, a se vedea L. POP, *Cesiunea sau preluarea contractuală directă cu titlu particular a datoriilor în dreptul civil român*, în R.R.D.P. nr. 2/2016, p. 74-83.

² A se vedea L. POP, *Cesiunea sau preluarea contractuală directă cu titlu particular a datoriilor în dreptul civil român*, în R.R.D.P. nr. 2/2016, p. 85-91.

Ca *efect* al preluării de datorie, debitorul vechi este liberat, dacă nu este stipulație contrară. De asemenea, debitorul inițial nu este liberat prin preluarea datoriei, dacă se dovedește că noul debitor era insolubil la data când a preluat datoria, iar creditorul a consimțit la preluare, fără a avea cunoștință de această împrejurare.

În urma preluării datoriei, creditorul se poate prevala în contra noului debitor de toate drepturile pe care le are în legătură cu datoria preluată.

Preluarea datoriei nu produce efecte asupra existenței garanțiilor creanței, cu excepția cazului în care acestea nu pot fi despărțite de persoana debitorului. Cu toate acestea, obligația fideiusorului ori a terțului care a constituit o garanție pentru realizarea creanței se va stinge dacă aceste persoane nu și-au dat acordul la preluare (art. 1.602 C. civ.).

Dispoziții exprese se referă la mijloacele de apărare în contextul preluării datoriei (art. 1.603 C. civ.). Noul debitor are posibilitatea de a opune creditorului toate mijloacele de apărare pe care le-ar fi putut opune debitorului inițial, în afară de compensație sau orice altă excepție personală a acestuia din urmă. În schimb, noul debitor nu poate opune creditorului mijloacele de apărare întemeiate pe raportul juridic dintre noul debitor și debitorul inițial (chiar în condițiile în care acest raport inițial a constituit motivul determinant al preluării).

Ineficacitatea preluării datoriei intervine potrivit art. 1.604 C. civ. Atunci când contractul de preluare este desființat (nulitate, anulabilitate, rezoluțiune), obligația debitorului inițial renaște, cu toate accesoriile sale, mai puțin drepturile dobândite de terții de bună-credință. Creditorul are dreptul să obțină daune-interese pentru prejudiciul consecutiv desființării contractului. Răspunderea pentru prejudiciu este antrenată în sarcina celui care a preluat datoria. Debitorul care a preluat datoria „poate paraliza acțiunea creditorului, dacă dovedește că desființarea contractului nu îi este imputabilă”¹.

§4. Novația

4.1. Noțiune

Novația este definită doctrinar ca operațiunea prin care părțile sting o obligație veche, pe care o înlocuiesc cu o obligație nouă². Noul Cod civil statuează în art. 1.609 că novația are loc atunci când debitorul contractează față de creditor o obligație nouă, care înlocuiește și stinge obligația principală. De asemenea, este novație atunci când un debitor nou ia locul debitorului inițial, acesta din urmă fiind liberat de creditor, stingându-se obligația inițială.

¹ FL.-A. BAIAS, E. CHELARU, R. CONSTANTINOVICI, I. MACOVEI (coord.), *Noul Cod...*, op. cit., vol. II, p. 1694.

² Pentru definiția novației, a se vedea L. POP, *Novația – mijloc juridic de transformare a obligațiilor civile*, în *Dreptul* nr. 6/2006, p. 33.

Având în vedere efectul extinctiv, unii autori tratează novația ca modalitate de stingere a obligațiilor. În realitate, este imposibil să disociem efectul extinctiv de efectul creator, concretizat în nașterea unui nou raport obligațional, care ia locul celui vechi. Indivizibilitatea celor două efecte justifică studiul novației ca mijloc de transformare a obligațiilor.

4.2. Condițiile novației

Novația rezultă dintr-un contract, astfel că este necesar să respecte condițiile de validitate ale convențiilor. Creditorul vechii obligații trebuie să fie capabil să dispună de creanța sa, iar debitorul trebuie să se oblighe valabil în noul raport obligațional. Alături de capacitatea de a contracta, trebuie să existe consimțământul valabil al părților, un obiect determinat, posibil și licit, o cauză valabilă.

Condițiile specifice novației rezultă din chiar definiția sa: o condiție de ordin obiectiv – *succesiunea a două obligații diferite* – și o condiție de ordin subiectiv – *intenția de a nova*.

4.2.1. Succesiunea a două obligații diferite

A. Existența a două obligații distincte:

– *stingerea unei obligații vechi*, prin acordul de voință al părților. Se cere în mod imperativ ca vechea obligație să existe valabil, altfel novația nu poate avea loc. Obligația nulă absolut nu poate fi novată, în virtutea principiului *quod nullum est, nullum producit effectum*. În caz de anulabilitate, novația are semnificația confirmării nulității relative.

– *crearea unei noi obligații*, menită să înlocuiască vechea obligație. Dacă noua obligație nu este valabilă, obligația veche nu se stinge. Confirmarea nulității relative a noii obligații conduce la consolidarea novației.

B. Diferența între vechea obligație și noua obligație:

Noua obligație trebuie să prezinte un element de noutate (*aliquid novi*) față de vechea obligație. Ținând seama de dispozițiile Codului civil, novația rezultă fie din schimbarea uneia dintre părți, fie din schimbarea obiectului sau cauzei vechii obligații.

a) Novația prin schimbarea subiectelor raportului juridic

Novația prin schimbarea creditorului are loc, de pildă, atunci când cumpărătorul unui bun se obligă față de vânzător să plătească prețul unui terț. În această modalitate, novația se apropie de cesiunea de creanță. Spre deosebire de aceasta, novația se realizează cu acordul debitorului și are ca efect înlocuirea unei obligații vechi, care se stinge, cu o obligație nouă.

Novația prin schimbarea debitorului poate avea loc și fără consimțământul debitorului inițial. Deși prezintă asemănări cu delegația perfectă, aceasta este posibilă numai cu acordul debitorului delegant.

În cazul novației prin schimbare de debitor. Noul debitor nu poate opune creditorului mijloacele de apărare pe care le avea împotriva debitorului inițial și nici pe cele pe care acesta din urmă le avea împotriva creditorului, cu excepția situației în care, în acest ultim caz, debitorul poate invoca nulitatea absolută a actului din care s-a născut obligația inițială.

b) Novația prin schimbarea obiectului obligației

În această situație, părțile rămân aceleași, dar convin la executarea de către debitor a unei alte prestații decât cea la care se îndatorase în raportul obligațional ce se stinge (de exemplu, debitorul își asumă obligația de a plăti o rentă viageră lunară, în locul întreținerii).

c) Novația prin schimbarea cauzei obligației

Părțile pot cădea de acord ca noua obligație să aibă altă cauză decât vechea obligație (în locul unei vânzări-cumpărări, de pildă, să se facă o donație cu privire la același bun).

4.2.2. Intenția de a nova

Novația nu se prezumă din simplul fapt al succesiunii a două obligații. Voința de a nova trebuie să reiasă fără echivoc din clauzele contractuale. „Novația nu se prezumă. Intenția de a nova trebuie să fie neîndoieală” (art. 1.610 C. civ.). Proba revine celui care afirmă existența novației.

4.3. Efectele novației¹

Efectul extinctiv constă în stingerea obligației vechi. În baza principiului *accessorium sequitur principale*, toate garanțiile care însoțeau această obligație se sting.

Prevederile art. 1.611 C. civ. permit creditorului să-și „rezerve” garanțiile, după cu urmează:

- ipotecile care garantează creanța inițială nu vor însoți noua creanță decât dacă acest lucru s-a prevăzut în mod expres;

- în cazul novației prin schimbarea debitorului, ipotecile legate de creanța inițială nu subzistă asupra bunurilor debitorului inițial fără consimțământul acestuia din urmă și nici nu se strămută asupra bunurilor noului debitor fără acordul său;

- atunci când novația are loc între creditor și unul dintre debitorii solidari, ipotecile legate de vechea creanță nu pot fi transferate decât asupra bunurilor debitorului care contractează noua datorie.

¹ L. POP, I.-F. POPA, S.I. VIDU, *Tratat...*, op. cit., p. 696-698.

Efectul creator este pus în evidență prin nașterea unei noi obligații, simultan cu stingerea celei vechi. Obligația nouă are întotdeauna temei contractual, indiferent de izvorul obligației vechi.

Efectele novației asupra debitorilor solidari și asupra fideiusorilor. Novația care operează între creditor și unul dintre debitorii solidari îi liberează pe ceilalți debitori cu privire la creditor. Novația care operează cu privire la debitorul principal îi liberează pe fideiusori. Totuși, atunci când creditorul a cerut acordul codebitorilor sau, după caz, al fideiusorilor, ca aceștia să fie ținuți de noua obligație, creanța inițială subzistă în cazul în care debitorii sau fideiusorii nu își exprimă acordul (art. 1.613 C. civ.).

Efectele novației asupra creditorilor solidari. Novația consimțită de un creditor solidar nu este opozabilă celorlalți creditori decât pentru partea din creanță ce revine aceluia creditor.

Secțiunea a 2-a. Modurile de stingere a obligațiilor

§1. Considerații privind mijloacele de stingere a obligațiilor

Prin *stingerea obligației* înțelegem încetarea raportului obligațional prin una dintre modalitățile prevăzute de lege sau convenite de părți. Potrivit Codului civil, obligațiile se sting prin plată, remitere voluntară, compensație, confuziune, prin pierderea lucrului, prin anulare sau rezoluțiune, prin efectul condiției rezolutorii și prin prescripție. Dispozițiile legale includ unele categorii care nu conduc la stingerea datoriei, cum sunt: novația (mijloc de transmitere a obligației), nulitatea și rezoluțiunea (efectul acestora este desființarea retroactivă a raportului obligațional), prescripția extintivă, care stinge dreptul la acțiune în sens material.

Literatura de specialitate cunoaște demersuri de clasificare a mijloacelor de stingere a obligațiilor, utilizându-se criterii diferite¹:

– după criteriul voinței părților în încetarea raportului obligațional, facem diferență între modurile voluntare de stingere a obligațiilor (compensația convențională, remiterea de datorie) și mijloacele care sting obligația independent de voința părților (plată, confuziunea, imposibilitatea fortuită de executare);

– după cum stingerea obligației s-a produs sau nu ca efect al realizării creanței, distingem între mijloacele de stingere prin care se realizează dreptul de creanță (compensația, confuziunea, darea în plată) și mijloacele de stingere care nu duc la realizarea creanței (remiterea de datorie și imposibilitatea fortuită de executare).

Vom examina în cele ce urmează modurile veritabile de stingere a obligațiilor: plata, compensația, confuziunea, darea în plată, remiterea de datorie și imposibilitatea fortuită de executare.

¹ L. POP, I.-F. POPA, S.I. VIDU, *Tratat...*, op. cit., p. 703.